

من نقش می‌خواهم!

یادگیری مبتنی بر پروژه در کلاس درس

دکتر نیره شاه‌محمدی
افشین چمن‌آرا

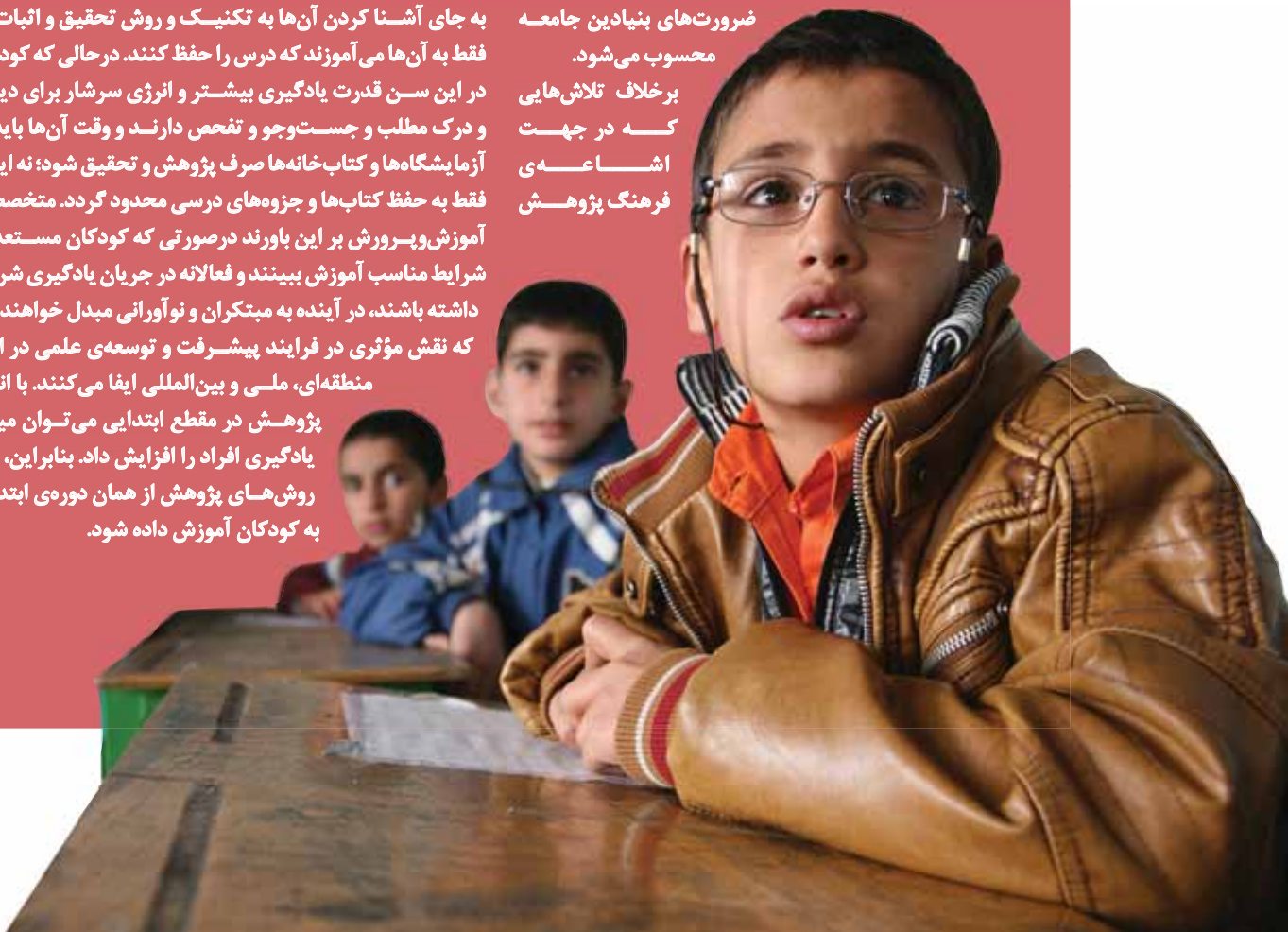
اشاره

با توجه به اهمیت پژوهش و نقش کلیدی آن در رشد و توسعه‌ی جوامع و با عنایت به بند ۳-۳ اصول ناظر بر برنامه‌های درسی - که به نقش فعال، داوطلبانه و آگاهانه‌ی دانش‌آموز در فرآیند یاددهی - یادگیری و تربیت‌پذیری اشاره دارد و بر زمینه‌سازی تقویت و توسعه‌ی روحیه‌ی پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت و کار آفرینی در دانش‌آموز تأکید می‌کند سند برنامه‌ی درسی ملی آموزش و پرورش - گسترش و تقویت نهادهای علمی و پژوهشی و اهتمام در جهت اشاعه‌ی فرهنگ و ارتقای جایگاه تحقیقات در کشور برای سرعت بخشیدن به روند توسعه از لوازم و ضرورت‌های بنیادین جامعه محسوب می‌شود.

برخلاف تلاش‌هایی که در جهت اشاعه‌ی فرهنگ پژوهش

در آموزش و پرورش انجام می‌گیرد، متأسفانه فعالیت‌های فرهنگی لازم برای شناسایی اهمیت پژوهش به‌خوبی انجام نشده است و در مدارس ما امر پژوهش چندان جدی گرفته نمی‌شود. به همین دلیل، دانش‌آموزان پس از گذراندن دوره‌ی دبیرستان و ورود به دانشگاه به علت ناآشنایی با این مقوله حتی علاقه‌ای به کارهای تحقیقی و علمی نشان نمی‌دهند.

در مقاطع تحصیلی به جرئت می‌توان گفت که دانش‌آموزان با پژوهش ناآشنا هستند. در اینجا هم مهم‌ترین دلیل معمولاً سیستم آموزشی سنتی حاکم بر مدارس، تکیه بر محفوظات و تئوری‌ها و هم‌چنین ناآگاهی از اهمیت پژوهش است. یعنی آموزگاران اغلب به جای آشنا کردن آن‌ها به تکنیک و روش تحقیق و اثبات آن فقط به آن‌ها می‌آموزند که درس را حفظ کنند. در حالی که کودکان در این سن قدرت یادگیری بیشتر و انرژی سرشار برای دیدن، و درک مطلب و جست‌وجو و تفحص دارند و وقت آن‌ها باید در آزمایشگاه‌ها و کتابخانه‌ها صرف پژوهش و تحقیق شود؛ نه اینکه فقط به حفظ کتاب‌ها و جزوه‌های درسی محدود گردد. متخصصان آموزش و پرورش بر این باورند در صورتی که کودکان مستعد در شرایط مناسب آموزش ببینند و فعالانه در جریان یادگیری شرکت داشته باشند، در آینده به مبتکران و نوآرانی مبدل خواهند شد که نقش مؤثری در فرایند پیشرفت و توسعه‌ی علمی در ابعاد منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی ایفا می‌کنند. با انجام پژوهش در مقطع ابتدایی می‌توان میزان یادگیری افراد را افزایش داد. بنابراین، باید روش‌های پژوهش از همان دوره‌ی ابتدایی به کودکان آموزش داده شود.

یادگیری مبتنی بر پروژه

این نوع یادگیری یک روش آموزشی است که در آن دانش‌آموزان از طریق کار و فعالیت در یک دوره‌ی زمانی برای تحقیق و پاسخ به مجموعه سؤالات، حل مسئله یا برخورد با یک چالش دانش و مهارت‌هایی را کسب می‌کنند. یک مدل آموزشی است که دانش‌آموزان را برای حل مسائل و برآورده ساختن نیاز در تهیه‌ی محصولات وارد می‌کند. پروژه‌ها که فرصت‌های یادگیری قوی‌تری را برای دانش‌آموزان فراهم می‌آورند در موضوعات و وسعت بسیار متنوع می‌باشند. پروژه‌ها دانش‌آموزان را در نقش‌های مختلف از قبیل حل‌کننده‌ی مسئله، تصمیم‌گیرنده، کاوش‌گری، مستندساز، تولیدکننده، ارزیاب، ارائه‌دهنده و دیگر نقش‌ها قرار می‌دهد.

عناصر یادگیری پروژه محور

۱. سازمان‌دهی حول و حوش یک سؤال باز - پاسخ (سؤال راهبر) کار پروژه بر یک سؤال باز - پاسخ متمرکز است که دانش‌آموزان به نحوی جذاب آن را می‌فهمند. این سؤال وظایف آن‌ها را تعیین و اکتشافات آن‌ها را قالب‌بندی می‌کند. این امر دانش‌آموزان را روی کارشان متمرکز کرده و یادگیری آن‌ها را از طریق طبقه‌بندی موضوعات، بحث‌ها، چالش‌ها و مسائل مهم عمیق‌تر می‌کند.

۲. پرورش شایستگی‌های قرن بیست و یکم مانند تفکر نقاد، حل مسئله و مشارکت در فعالیت‌ها

دانش‌آموزان می‌بایست چیزی بیش از اطلاعات صرف یاد بگیرند. آن‌ها می‌بایست شایستگی‌های ارزشمند برای دنیای امروز را فراگیرند، مهارت‌های تفکر سطح بالا را به کار گیرند، عادت کنند به سخنان دیگران گوش دهند و عقاید شخصی خود را در حین صحبت به طور صریح و روشن بیان کنند. باید قادر باشند مطالب متنوعی را بخوانند، بنویسند یا در شرایط مختلف حالاتشان را بیان کنند و کارشان را به طور مؤثری ارائه دهند.

۳. کمک به تدریس مطالب و محتوای با معنا

پروژه بر آموزش دانش مهم و مهارت‌های اشتقاق یافته از استانداردها و مفاهیم کلیدی در قلب موضوعات آکادمیک متمرکز است.

۴. ادغام تحقیق و پژوهش در فرایند یادگیری و یاددهی (پژوهش عمیق)

دانش‌آموزان در فرایندی دقیق و طولانی مسئول طرح سؤالات،

بهره‌گیری از منابع و توسعه‌ی پاسخ‌ها هستند. سؤال کردن، تحقیق در مورد جواب‌ها و رسیدن به نتایج دانش‌آموزان را به ساختن چیزی هدایت می‌کند که می‌تواند یک عقیده، یک تفسیر یا یک محصول جدید باشد.

۵. ایجاد نیاز به دانستن محتوا و مهارت‌های ضروری در دانش‌آموزان

دانش‌آموزان با شروع از یک «رویداد ورودی» - که علاقه و کنجکاوی ایجاد می‌کند - نیاز به کسب دانش را می‌بینند، مفاهیم را درک می‌کنند، و مهارت‌ها را با هدف پاسخ به سؤال راهبر و خلق محصولات پروژه به کار می‌گیرند.

۶. دادن فرصت ارائه‌ی نظر و حق انتخاب به دانش‌آموزان

دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که به طور مستقل کار کنند، مسئولیت کار خود را به عهده بگیرند و در زمینه‌ی تولید و خلق محصولات، چگونگی کار کردن، چگونگی به کارگیری زمان تحت نظارت و راهنمایی معلم و براساس میزان تجربیات خود در یادگیری مبتنی بر پروژه دست به انتخاب‌های آزادانه بزنند.

۷. مراحل تجدیدنظر و بازتاب اندیشه (نقد و اصلاح پروژه)

شامل فرایندهایی برای دریافت و ارائه‌ی بازخوردهایی درباره‌ی کیفیت کار دانش‌آموزان است. بازخوردهایی که آن‌ها را برای اصلاح و بازنگری یا هدایت تحقیقاتشان راهبری می‌کنند.

۸. مخاطبان عام (شنوندگان - تماشاچیان)

دانش‌آموزان شخصاً یا به صورت بر خط (آنلاین) کار خود را به افراد

دیگری غیر از همکلاسی‌ها و معلمشان نشان می‌دهند. این مسئله انگیزه‌ی آن‌ها را برای افزایش کیفیت کار و صحت پروژه بیشتر می‌کند.

می‌توان از روش پروژه محور به طور پیوسته در طول سال تحصیلی استفاده کرد. این روش به اعضای گروه اجازه می‌دهد که در مورد علائق بچه‌ها و مفاد فصول، حوادث و موضوعات مدرسه به هنگام تصمیم‌گیری در مورد «پروژه‌ها» یا «تحقیقات» با آمادگی بیشتری پاسخ دهند.

